ԱՐՁԱԳԱՆՔ ՀԱՅԱՐԱԿԱՑ ԿԱՐԾԵԱՑ

ՀԱՆԴԷՍ ԱԶԳԱՅԻՆ

Ամէն իւրաքանչիւր շաբաթը 52 օրինակ է։
Տպարագրութեան տեղն է Պոլիս, Զինճիրլի—խան վերի յարկ Թիւ 18։
Դուրս երթալիք թերթից փոստային ծախքը առնուելին վրայ է։

Շրջանին գինը դահեկան կանխիկ 60
կիսաշրջանը » 30
Մէկ թիւը փարայ 50
Ծանուցմանց տողն է դահեկան 2

Թիւ 128 ՇԱԲԱԹ Գ· ՏԱՐԻ Գ· ՇՐՋԱՆ 1871 ՀՈՒՆՎԱՐԻ 30

ՆՈՐ ՋԷՆԿԻՆՆԵՐ

Ամենօք ազգին մէջ ամենէն երեւելի հարուստը ձեղայերվի օղլուն է եղեր, որ Բիրի փաշային Ալվատար միհնաւորիկ անցնելու համար խոշոր կառուրջ մըն է չիներ, նաւապետի լեռները ճեղքեր և բիւացանները չինել տուեր է, և ասանկով ամենուն բերանը ինկեր է, անանկ որ ուրիկ որ անցնելու ըլլայ եղերնէ մարդը մասով կը ցուցնեն եղեր։

Հիմայ ալ չորս ախպարներ կան եղեր, որ ընոց համար կըսուի թէ շատ հարուստ, մեծատուն, մեծախօս և գործունեայ ըլլալնուն, վրանին շատ մարդու ալ օրհնութիւն կայ եղեր . . . մինչև անդամ վոզոյէն անցած աւտեն Հայերուն թագաւորը կուգայ կոր ասկէ ամենքն ալ բարեւի կը կայնին եղեր։ Ամենք ինչով հարստացան, հօրմէ մօրմէ մնացած մեծ բան մը բան մը կըսեցին։ — չէ։ էյ, ծովէն մալ հանեցին։ — չէ։ ձամբան մարդ օձիտեցին։ — չէ։ նշտած տեղերնին ոսկի ածեցին։ չէ։ էյ ան չէ աս չէ հապա ինչ է։ — Ամենց էն մեծ ախպարը թամամ եօթը անգամ թօփ է նետեր անանկ որ ամեն մարդ կրակ գիտցեր ու չի-տակ փափաղ օղլու խանը վաղեր են մտրելու համար, բայց դժբաղդաբար իրենք մէջը ինկեր երեր մրկեր են։ Այս մարդն է որ երեք 91 օր ծակը պահկելով, պարտքերը վճարեր և ճակատը լաց դարձ է եղեր կեանքին բոլոր օրերը և ոտքին բանալու ճնեղը մէկ քէմէկին դրածները հինցուցեր, և մէկ երդումով մը տոհկալի վտանգներէ ազատեր է։ Մանր մունր պարտքերուն տէրերուն ալ աս չարթմա կուտամ պալ չարթմա կուտամ ըսելով օձնեթիներուն էշտին ինքնիրեն թէսլիմ դրեր ու պարտքերէն ազատեր է։

Յամնան թագաւորները վարայ ձգած տանն (մեզքը Մէկիսատեկլին վիզը) հինգ վարանոց ձգեր և տասնոց մը վէրտուներ է, վերջապէս անցեալները հինանը հայրը մեռնելով, կերաշ մուտքը չեզած ոտքի եղեր, գոյեր տունը տակն ու վրայ ըրեր և իր հինկանը ինկած մեծատը ձեռք անցուցեր է։ Այսանք իշտ տասնկ իրենց բանը գործը գիտցող մարդիկ ըլլալնուն, տեսակ տեսակ ինշքիւղարու թիւններով վարատ թօփ ըրեր և մեծ վէնկիններ եղեր են։ — էյ, հիմայ ասանց արհեստը ինչ է։ — տասնք գիմմոյէն վանը լավ թա քէմէկնէ կը չա-

լեն, և թէ որ մէկը երթայ և քիչ մը մտիկ ընել ուզէ նէ, անատան տօղմա դուրս կը ձգեն։ Ա. նատեն դուն բան չունիս նէ պռատա կանչէ, ան պիտցածէն անդին չանցնիր, ամէն է ըսես՝ վը. բան չառնէր, չ'վայլեր ըսես՝ յանցանքը դեր. ձակին կը դանայ, երկնա տալա մը բանաս, ա. վօքաթ մը մէջ կը ձգէ և ինք անդին ուրիշի մ'ալ հագին երել կը նայի։ — Այս մարդը նա. պէլ մարդ է, խելացի է, ուսումնական է, լեզ. ուագիա է, տիպլօմաթ է ինչ է։ — այդ ը. սածներու դ հիչ մեին ալ անոր քովը մի վնասրնր ձեռ.քը խզպէն մը բռնած յատդին անդին կը պտըտի և ճամբան ձեռ.քը բերանը հասնող մարդ մը տեսնելուն պէս կընէ չըներ թարաֆը կը դանէ և անոր քովը մտերմանալով պապամ ըն քարտաչըմ ըն կըսէ, մինչեւ որ հաւի պէս թխւերը փեթակ և փապուճները ձեռ.քը տայ։

Այս մարդուն ինչպէս մարդ ըլլալը ապեկ մը հասկցնելու համար կեցիր քեզի պատմեմ որ հէմ դուն համդուխս հէմ ալ ընթերցողք նոր բան մը լսեն։

Այս մարդուն ազգ.քը տան մէջ բիանօ մը ուզեր են, և այս ալ այսօր կառնեմ, վաղը կառ. նեմ, չինել կուտամ կոր, բերել կուտամ կոր, օտան է ըսելով խաբխբելէ եաքը նայելով որ տանկ երթայնէ տանը մէջ կոխը տեն պ.ի. շեր պակաս չ'պիտի ըլլայ, և լսելով որ իւր բա. րեկամներէն մէկուն քով ծախու բիանօ մը կայ, կերթայ դինը կը կտրէ և կըսէ որ — ինձի քիչ մ'ատեն պիտի տաս որ ես այս տտակը քեզի անանկ կերպով մը հատուցանեմ, որ ոչ դուն իմանաս և ոչ ես։ Այս խօսքին վրայ բիանօն կը վերցնէ և չիտակ տուն կը տանի, գանի մ'ա. միս վերջը մարդը կը նայի որ վարձային ծանը ծուռը չ'կայ, կերթայ և բիանօին տտակը պա. հանջած տտեն, կը պատասխանէ որ — տահա տունը տղայքը սքալաներն անդամ չտրվեցան — ճանըմ պէլքի տղայքը ասկէ տասը տարի տա. հա սորվելիք չունին, ես այնչափ տտեն սպա. սելու եմ — չէ ճանըմ, գանի մը օրէն կուտամ։ Ասանկով գանի մը օրը գանի մը չարաթ, գանի մը չարաթը գանի մը ամիս, վերջապէս երկու տարի կըլլայ, տտակը չտար, անուշ կը խօսի չըլլար, կաղաչէ մտիկ չըներ, կսպառնայ հոգ չըներ, վերջապէս տէրը օրին մէկը կ'տտիպտուի գային թիճարէթը հրատրելով աճի խահվէ մը հրամցնելու։

Ասիկայ իրեն եղած հրաւէրը չմերժելով կերթայ շիտակ դատաստանատուն կը վազէ, և առաջին անդամ դատի եղած տտեն՝ իրեն ինչ որ կը հարցուի, էսկիճի Ցավիչօնին պէս «կէօր. մէտիմ պիլմէմ այմտաըմ վէրմէմ» կը պատաս. խանէ։ Ասոր վրայ առնելիքին տէրը նախայեն կը բռնէ և դուռ դուռ կը պտըտցնէ ալ նէ, վերջապէս հարկ կըլլայ մէկ գանի վկայներ տա. նել և բիանօին իրենը ըլլալը հաստատել։ Մէկ կողմէն գարգաչ Պարոնը բիանօն անկատիճ կըլլալու երաշներ տեսած տտեն, միւս կողմէն բիանօին տէրն ալ իր վկայները կը խրկէ, և գա. տաւորները կսկսին օրըտ ալմամաճասրնա մը. տիկ ընել։

Հայերը կը վկայեն թէ բիանօն այս մար. դուննէ և մենք այս բիանօն Ագապեան վար. ժարանին առնել ուղեցինք, բայց այն մար. դուն ծախել խստացած ըլլալուն մեզի չը տուաւ ու մեր տուած դինէն վար անոր ծա. խեց։ Յոյները կուգան կը վկայեն թէ՝ այս բի. անօն սինա առաջ մեզմէ եղած տտեն մենք ալ բեյ ղարկինք, բայց աւելցնելով այս մարդը տուաւ։ Յաճկըները կը վկայեն, Հրեաները կը վկայեն, վերջապէս բիանօն տանող համալներն անդամ կը վկայեն թէ բիանօն այս մարդէն ա. ռինք և անոր տունը տարինք։ Սյն տտեն դա. տաւորներն ալ եղելութիւնը տտուգելով, ա. ռանց բան մը հարցնելու դատարանէն դուրս վռընտեցին։ Այս մարդը տեսնելով որ՝ որ կող. մը դարձաւ նէ իր խօսքը խոր մը չըրաւ և պաթախճիին մեծը ըլլալն յայտնուեցաւ, գործը ձգեց Պատրիարքարանին, հոն ալ ինչ ըլլալը ճանչցուեցաւ, և ինքն ալ ապեկ համոզուեցաւ որ՝ մինչեւ այս տտակը չվճարէ ինքն ալ ազա. տելիք չունի. սկսաւ կուտերը թէտարիք ընե. լու եռեւէ ըլլալ։

Թող անիկայ անդին կուտերը թէտարիք ընէ, մենք ալ ատդին իր քալիքաթիւրը քա. չենք, որ չհասկցող ու չճանչցողները ապեկ մը տեսնան ու ճանչնան։

ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԸ

Գաւառական Հայոց կրած հարստահարութիւնից դարմանն մը գտնելու համար, եւ բնչշարժի ծրը քաղաքական եւ Գաւառական ժողովները միանալով Գալաթիոյ խորհրդարանը դումարուեր են։

Գաւառացինք ալ այս լուրը առածնուն պէս իրարու թել են քաշեր եւ տեղ մը հաւաքուելով խուռն բազմութեամբ ժողովականաց վրայ վազեր, տեղնկին դուռը կոտրեր եւ ներս մտեր են։

Ժողովականք առջի բերան թէեւ վախցեր եւ ահ ու դողի մէջ մնացեր են, սակայն յետոյ տեսնելով որ եկողները իրենցմէ խելօք են, քիչ մը շունչ առեր եւ հարցուցեր են։

— Ինչո՞ւ եկեր էք, ի՞նչ կուզէք։

— Դուք ինչո՞ւ եկեր էք։

— Ձեր վրայ խորհելու։

— վայ, տակէ ետքը մեր վրայ պիտի խորհիք։ մեր տունը քրքրելէն, մեր ունեցածը չունեցածը կողոպտուելէն, մեր ընտանեկան պատիւը բռնաբարուելէն, մեր եկեղցիները սրբապղծուելէն, մեր տուները եւ կալուածները այրելէն, վերջապէս մեր բոլորովին ջնջուելէն վերջը պիտի խորհիք մեր վրայ։

— Մենք կը խորհինք կոր իշտէ տառնք ըսի՞ն էք եա։

— ի՞նչը պիտի խորհիք։ եկած մահսէրները կարգացէք, աղ եղած խայտախտ մեները հոս եկած են, անոնց հարցուցէք։ Մուշէն եւ կոզ Սրուանձտեանց Գարեգին վարդապետէն իմացէք, տառնց ալ չէք հաւատար նէ՝ խաղէթայները կարդացէք, տակա ի՞նչ ըսեն, մենք ալ ձեր եղբայրն ենք, հայու արիւն կը կրենք, մեր ցաւոց վերջ մը տուէք։

— Ատոնց վրայ է մեր խորհածն ալ ու մտմտացածն ալ։

— Ձանըմ, ամեն օր խորհելով չըլար, քիչ մ'ալ դործեցէք։ եթէ չէք կրնար դործել, իմացուցէք մեզի որ կամ մենք դուրս ելլանք մեր քաղաքէն եւ կամ անոնք։

— Երեք ժամ ատոնց վրայէ մեր խորհածը։

— Պէ՛ աֆսոս, պէ՛ սիրելի, պէ ճանըմ կէօղում, երեք ժամ խորհելու տեղ կէս ժամ ալ դործ տեսէք, որ մենք ալ չունչ առնենք հէյ կիսի։

Ապէկ կըտես ամա խորհելով դործ կը տեսնուի, մենք ձենէ աւելի ձեր վրայ կը խորհինք, մենք ձեզ այս պէտքերէն ազատելու համար կը խորհինք։ վերջապէս դացէք տեղերնիդ, մենք ամեն բան կը խորհինք կոր։

— Հայ, խորին մէջ լինաք, որ խորհինքէն ուրիշ բան մը չիյտէք։

— Ատոր վրայ ձայնները բարձրացան, որը կուլար, որ մեկը կը պօռար, ժողովականաց մէջէն Եուսուֆեան Տիդրան էֆէնտին չատ աշխատեցաւ ու չկրցաւ հանդարտել։ Գաբաւ քէհեաի Ալէքսան էֆէնտին չատ պօռաց ու չը կրցաւ վախցնել։ վերջապէս Խրիմեան սրբազան Հայրիկը ոտքի ելաւ ու հինդշաբթի օրը եկէք Պատրիարքարան ես ձեր դործը կը տեսնեմ, կը լմնցնեմ ու կը թէմզինեմ ըսելով խաբկեց ու խելօք մարդ իկը խուզին պէս ճամբու դրաւ։

ԽՆԴԻՐ ՄԸ

Մեր ազգին դործերուն խելք չհասնիր։ Կըսուի թէ դաւիւ քէհեաը Ալէքսան էֆէնտիին ամիսը 2500 ղուրուշ կուտան, եաուէն չանթման տանողին 1200 ղուրուշ կուտան, տաքի ամաններըը չկտղին 300 ղուրուշ, ամիսը կընէ 4000 ղուրուշ։ Ըրած դործն ալ որ կը հարցնես նէ՝ Գաւառը թաղրիր մը տանի, խաչպար մը բերէ, խաչպար մը տանի, զոր քիմը բերանը տեղը եասախճի մըն ալ կրնայ ընել։ Ի՞նչ պետք է Պատրիարքարանին այս նեղ վիճակին մէջ տարին 40—50 հազար ղուրուշ աւանկ բանի մը զոհել, քանի որ ազգին էքմէքճի պապա Զաքարը եէսիրի պէս ամեն օր Պատրիարքարան կերթայ կուդայ ու մէկ փարայնին ահը կը քաշէ։ ազէկ չըլա՞ր որ վոխանակ տարին 50 հազար ղուրուշ աւանկ անուտի տեղ մը մսխուելուն, պապա Զաքարին տրուի եւ երեք տարուան մէջ պարտքէ ազատուի։ Բայց պիտի ըսուի թէ դաւիւ քեահեաին ալ պետք

է , ան չըլլայ նէ ազդին դարձերը երեսի վրայ կը մնան , դատաստանի ըսելիք կըլլան , Ր. Դուռը Հայերուն պաշտպանութիւն ընող չըլլար , վերջապէս չատ մը նորանոր չարիքներ կը ծնին , հէմ այս որ հանենք նէ սեզը ասկէց աղբիկը պիտի գտնենք : — Բայց Մամուլ այսպէս չխորհիր : կատաղարկէ որ բանի բուն և գործուեայ վարդապետի մը յանձնուի այս վտանգաւոր պաշտօնը , որ խղճի մտօք կատարէ և առանց մէկէ մը որ և է բան մը ապատելու , անձնուիրաբար աշխատի յօգուտ ազգին :

ԱԶԳԵՐԸԴ ԲԱՅ ԶԻՍ ՉԵՄ ՏԵՍՆԵՐ
ԿԸ ՓՆՏՐՈՒԵՍ ԵՒ ՉԵՄ ՝ՏՆԵՐ

Թէ որ երեսս մէկը նայի
Կարծէ նա դիս կաշա ամայի ,
Չըսեմ իրաւ եթէ բոլոր
Դարձեր ինձմով լինին լըստոր .
Սակայն չկայ արհեստի տեր
Որ դիս իրեն չընէ ընկեր :
Չեմ ահարկու , ճանկեր չունիմ,
Մէկու բընաւ չեմ սիերիմ.
Բայց թէ իմ այծ գիտնալ կուզես,
Ըսեմ միայն որ իմ ձեռքէս
Դեռ ազատող բընաւ չկան ,
Եթէ ուշ ես խղճամ վըրան :
Կատաղի չեմ ; չունիմ և կիրք ,
Բայց և դահիճք անկարեկիրք
Ինձմէ եւել չըլլան անդութ ,
Դատարկ կենամ ձեռք ընդ անութ ,
Բայց դիս դըդռէ , մէկէն նայիս
Շատ չեմ ըսեր բրած չարիս :
Ամեն բանի հանեմ արիւն ,
Չեմ դործածեր սուր և դաշոյն .
Տուր ինձ ոզկոյզ , տամ քեզ քաղցու,
Կամ թէ ուզես՝ քացախ կըծու :
Անուշ ալ չեմ, զայն կը բղխեմ.
Հիւթ ալ չունիմ, հիւթ կը հանեմ:
Խելք որ ըսես , չիս չես դըտնար ,
Բայց բանի մը չեմ ապիկար .
Անցած կուզես՝ քեզի ցոյց տամ,
Հեռուն ըսես՝ այն ալ տեսնամ .
Եթէ դժուար՝ գայն կը լսեմ.
Հաշիւ ուզէ այն ալ ընեմ.
Երկինքէն վեր բաներն՝ ի բուն՝
Երկրիս տակին իսկ եմ դիտուն :
Ուրախ՝ տրտում, պարապ՝ լեցուն ,
Բարի ու չար , անխելք՝ գիտուն
Խօսք կը խօսիմ նոյն դիւրաթեամբ.
Ապշած լըսես դուն զարմայմամբ :
Ջայնս ականջի միայն չաղդեր ,
Երկու ականջ կուզեմ տարբեր .
Կը սխալիս թէ չես հըրէշ
Կարծես երբէք կամ թէ բան գէշ :
Աստուած իրաւ զիս չըստեղծեց
Բայց օրինակ ինքըն չինեց .
Ինըր տուածն մընայ տըկար
Ջիս օդնական մարդըն արար :
Կարծես դըլուխս է բոլորիդ
Միայն պատճառ և չարժառիթ .
Թէպէտ այն ալ խելք՝ միտք չունի,
Ո՛չ ծայրերովը բան մը փակի .
Ամեն կողմ բայ, բան չամփոփէը ,
Ինըր մէջ չեն ամեն բաներ ,
Բայց թէ կըտրես դուռ իմ դըլուխս,
Ահա եղէ ես անպըտուղ :
Մէջըէս կըտրէ , և չես գըտնար
Թէ երկուքէն որն է յարմար :
Առջինն անցեր և լըմընցեր
Կար՝ այժ և գեղ՝ բան չէ մնացեր .
Թէպէտ երբեմն աղուոր եղած ,
Ամիմ է տրկար և պառաւցած .
Երկրորդն հազիւ եկած ՝ի լոյս ,
Անկէց ալ լիք հատատուն յոյս ,
Թերեւս երբեմն ուժով ըլլայ
Բայց ինչպէս որ կիս կը մընայ ,
Մարդկան օրկորն և ախորժակ
Չեն տար իրեն կեանք՝ ժամանակ .
Դըլուխն ՝ի վայր , ոտքերն ՝ի վեր ,
Առջի կըտորս մէկն թէ տընկեր ,
Ի՞նչպէս արգեօք կը զարմանար
Երբ անփոփոխ գայն կը տեսնար .
Դըլուխ ոտքին , ոտքը գլխուն
Տեղ կը բըռնեն , իրն մընայ նոյն :
Երկրորդ կըտորս հիմայ վեր աո ,

Կախէ ձեռքովդ զայն գլխիվար ։
Պըզտիկ բան մ՚էր , ալ պըզտիկցաւ ,
Աւազահատ բան մը դարձաւ ։
Հոգի ունի , անկենդան չէ ,
Երկու մատովդ հոգին վըշէ ։
Թէպէտ չունի մեծ զօրութիւն
Բայց տայ քեզի մեծ նեղութիւն ։
Ցաւերն իրեն ախորժ չը գար ,
Տաքն է իրեն կենդանարար ։
Թէ անգըլուխ դիակ անգամ
Ոտքերէս վար կախած տեսնամ ,
Աւտոր միայն բազդըն ՚ի լաւ ,
Պիտի դիտնամ թէ փոխուեցաւ ,
Թէպէտ չնչին բան մը ըլլայ ,
Գոնէ անբերչէ ալ հիմայ ։
Մանաւանդ թէ աղքատին ձեռք
Ընդունեցաւ դովեստ օրհնէնք ։
Բաւ մեկնեցի դուն չիմացար ,
Բան մ՚ալ ըսեմ, միտքդ լաւ առ ։
Աչքըդ վերցուր , ահա հոն եմ,
Զգոյշ կեցիր քեզ կը տեսնեմ.
Աչք ալ չունիմ քունկինիդ պէս ,
Դուն քունկինովդ ինչ կը տեսնես ։
Գիտեմ որ դուն դիս կը սիրես ,
Ուստի ընծայ քեզ տամ դիս ես ,
Ջուրյէ աղէ թէ ես ալ եմ,
Տանի հատ քեզի նուէր խրկեմ։

ՈՒՅՏՈՒՐՄԱՍԻՕՆ

Այսօրերս էթ քէսիմի ըլլալուն հրաման ըրեր է Պարոն Պիղմարք Գաղղիացի և Բրուսիացի զօրքերուն որ մինչեւ 21 օր սուրերնին պահեն սուրցընեն , որ պօղ պօղ խօղիկները չարգեն ուտեն , և եթէ խօղիկներն ալ հասնին այն ատեն նորէն սկսին իրար չարդել, մինչեւ որ իրենք ալ հատնին ։

Գանի մը օրէ ՚ի վեր սրթմա ըսուած համաճարակ ախտը Պօլսոյ ամեն կողմը տարածուած է , անանկ որ ամեն մարդ ղընկըզ ղընկըզիկը դողան կոր ։ Տեղական բժիշկներն ալ տեսնելով որ սոյթաթօն օգուտ չ՚պիտի ընէ , ածուխին թօզը թէրթիպ ըրեր են առ հասարակ գործածելու որուն համար այս շաբթու ածուխին բիւճան վեր ցատկեր է ։ Աստուած ֆախըր ֆուխարէին իմնատ ընէ ։

" Անցեալ կիւրակէ Իսկիւտարի մէջ հարանիք մը եղեր է , և պօակի առեն փարայ սերփմիչ ընելնիքէն խուռուչնոց պախըր մը հարսին գըլխուն ինկեր և ծակեր է . ու ինչ որ ըրեր են նէ արիւնը չէ կարեր ։ Այն օրուընէ ՚ի վեր հարսը տունը հիւանդ պառկեր է , վեսան ալ առած դրախտման բժիշկներուն կը պարկնէ կոր եղեր ։"

Բարիզցիք՝ հացերնին դրին բաժնեցին , ձիերնին տարին կըլլեցին , կովերնին առին հատցուցին , մուկերը կերան մարսեցին , հիմայ ալ նստեր ինքզինքնին կուտեն կոր եղեր ։

Գաղղիոյ նախկին էմբերաթրիսը անցեալ ները պատճառելու քէսէ մը ընծայեր է կիւեօմ էմբերաթօրին , որուն մէջ գտնուած թղթի մը մէջ այսպէս գրուած է եղեր ։

Մարդիկ վրաս ինչ կը խօրհին ,
Մարդիկ որ միշտ դիս պաշտեցին
Ջեն խօրհիր որ օր մը և չուտ
Պիտի գոչեն իմ դէմս անշուշտ ,
Կեցցէ Գաղղիոյ Թագուհին . . . .

Կըսուի թէ Շիրքէթի խայրիէն այս օրերս համազգային վարժարան մը պիտի բանայ , որ չորս սրահներու պիտի բաժնուի ։

Առաջին սրահին մէջ ջիմաճիներուն ջիմա նետել պիտի սորվեցնեն . երկրորդ սրահին մէջ պիլիէթճիներուն խամին չընել պիտի քարոզեն , երրորդ սրահին մէջ քամառօդներուն և մէվքըճիներուն արմնուխիւն պիտի դաս տան , և չորրորդին մէջ , որ բարձրագոյն սրահն է , վոսբոր երթեւեկողներուն շնորհքով վարպետ մտնել

և չնարհքավ դուրս եկել պիտի սրվեցնեն։

Երանի թէ դեռ վարպետները չ'հինաւած այս վարժարանը բացուած ըլլար։

Վաշարի Աբեւելեան ծայերէն ը նկած հրբարաբութիւները դեռ չմարեցան, Ասանք պղպային տեղական վարչութեան պատիւ չեն բերեր, եթէ չփութայ զանոնք ժամ առաջ մարելու անկողմնակալ միջոցները ձեռք առնել, դիտնալով որ Մամուլ եթէ ուզէ իր գրիչը անգամ մը Օրերով Դրուագներու և կամ տեղական ժողովոյ անդամոց մէկ քանիներուն կուրծքը խոթել, կրնայ խելքէ մոքէ չանցած գաղտնիքները անկէ գուրս քաշել։

Այս տարուան անճարակին վերսաները Մահմուտ փաշային բարեւ մը տուեր, խալբախճի պաշին կոխկրտեր անցեր և պիտի բաղարը չալկեր հարսերնուն տունը տարեր են։

Ո՛վ որ վարպետը վարասըղ աղջիկ ուզէ նէ պետք է որ դիմէ Օրթագիւղի սատըկս քեահեա պարոն կոմիտասին, որ այս օրերս տասնկ արհեստի մը ձեռնարկած է, քեահեայութենէն կուտ չկրնալ վաստկելուն համար։

ԹԱՏՐՈՆ

Այս կիւրակէ դիշեր Օսմանկէյ Թատրոնին մէջ տաճկերէն լեզուաւ արտաքոյ կարգի վառաւոր ներկայացում մը պիտի տրուի, 'ի նեղկայութեան Բարձրապատիւ Մեծ եպարգոսին և բարձրաստիճան նախարարաց։

Այս ներկայացման չքեղութեանը համար, պ. Յ. վարդովեան ամեն ջանք 'ի գործ դրած ըլլալով, կը յուսամք որ արդյ Հասարակութիւնը կը փութայ նոյն գիշերը տասնկ վառաւոր ներկայացման մը ներկայ գտնուիլ 'ի պատիւ Բարձրապատիւ Մեծ եպարգոսին և տէրութեան բարձրաստիճան նախարարաց։

ՍԷՏԱՅԻ ՍԻՎԱՏԱՆ

(Շարունակութիւն էջ 127)

Անկուբնայուց արձագանգը եղող այս թերթին վիժած օրէն մինչեւ վերջին թիւերը բաց կարգա, պիտի տեսնես անթիւ շողոքորթութիւններ, Հասունի խնկարկութիւններ, իր վատութիւններ եղերերգ դէմ, քսութիւններ, ղրպարտութիւններ, կարգ մը կղերներու դէմ յարձակումներ, եպիսկոպոսաց դէմ հայհոյութիւններ, ազգային իրաւանց վատաբար մատնութիւններ, աժան դնով ներողութիւններ, հատորդ հիսապորդ բանադրանքներ, թիրիզի բեշինէ ոսմաղ կոնդակները, Հասունին տիտիկը, մէկ քանի չաշերն զենկիններու տալուլը, Բրօթականոպի տախտավալխը, վերջապէս ասիկայ սեւին ճերմակ, ճերմակին սեւ ըսելու համար միայն ստեղծուած թերթ մըն է, զոր կը մրոտէ մեր կոկորդիլոսը իր շահուն համար։

Այս չհամով մարգուն համազգայնոց մատուցած ծառայութիւններն հետեւեալներն են։

Ազգային պատասխանատուութիւն, ընտանեկան կառավարութիւն, եկեղեցեաց մէջ ձեռ ու վեռ, սինկիւներով պատարագ, նորանոր նահատակութիւն, կատարեալ ատելութիւն, յանիրաւի բանտարկութիւն, եկեղեցիներու պաշարումն, ազգային կալուածոց աւերումն, կարծեաց բռնաբարութիւն։ Ասոնցմէ զատ տուները ամեն գիշեր կռիւները, իրարու գլուխ պատռելները, տեսակ տեսակ անիրաւութիւններ, գիրար թէ՛ բարոյապէս և թէ նիւթապէս ծանր վնասներու տակ ձգելները, մէկ կողմէկ հալածելները։ Այս ամեն արդեանց վրայ նայելով վատաւորուելու համար, մեր կոկոյճի սեպտային սիրտը ունենալու է։

Այս ըրածներուն ալ չբաւականանալով ամեն օր նոր 'ի նորոյ հաւկիթներ կը գլորէ։ Օր մը կ'երթէ կ'ըսէ.

— Հաշմեթու բաբա էֆէնտիմիզին տանըլմազ լըհամը լըահիսի իլէ քէնտի սատըք սիւրիւսինէ լութֆէն օրհնութիւնլար կէօնտերը միշ տիր, կռուբօթէն։

— Որովհետև վերջը անկէ քի փոխուեցան։

— Մանաւանդ եւ Հասմէ կամակատարները էթիւդներուն պատասխան պղծեալ տըր։

— Հայհոյո՛ւթիւն։

— Պիտ Բարա էֆէնտիմիզին հէր անիր իրա՛ տէսինէ քէօռ քէօռընա իմանամ իմանէյիզ։

— Յանկարո՛ղ կուրսէմիւն։

— Քիչիկ հիւքիւմէթինէ նէ՛ր բաներէրաէ աերպէսթի վէ խոհիքլաւի օլսուզունու քիմէ ինքեար իաէմէզ։

— Անհաճոյ սասուխիւն։

— Լուսաւորչական քրմերն էսկիտէն տիւշտիւղիս կիրառապա պու կիւն չարդուը պուտապալարըմըզըն տիւշմէսի տախի պէտէհի տիր։

— Ձա՛ նայինք զա՛։

— Մինչեմին ամիւք հուպուզլարը աէյիսպ մուհաճաղայա պղղ չարդլարը պիրմէյիզ հանկը կուկուկլար տըր։

— Անա քեղի աղտուրացութիւն մը։

— Րեվերսուրսա կոնդակընըն պիր նօգթասընը գապուլ իմմէյէն, պիրմէյիզ նամըլ կաթոլիկ օլմուշ օլուր։

— Հիմայ կէսուակէս իրանք ալ խապուլ չեն ըներ կոր։

— Նախակայեալ վէ քիւիսէյէն լմարա օլունմուշ 38 բարաղլարըն նէ՛ր խոստովանանքլարը՝ խոստովանանք տըր, նէ՛ր պատկլարը՝ պըսակ սայըլապիլիր։

— Վայրահաչութիւն։

Մինչեմիզ Հասուն էֆէնտիմիզին պուն ճա սէնելերէն պէրու իմանիզի ֆէտաքարլըզլարընը, վէ ալել խուսուս քիւիսելերիմիզին չէրէֆի իչին Ֆրանսա իմբերաթօրիչասը հազրէմլերինի քիւիսեմիզէ կէթիրիպ պատասրագ կէօրմէսինէ չալըշմասընը, վէ հաթտա պիւթիւն միւթեպերանլարըմըզը թիւրլիւ պէ թիւրլիւ մէշղալ ամլարտան դուրթարմասընը մէկէրչի ունուտտաճադ օլուրսադ, հուզուրու մահչէր տիվանընտա պօրճու դալաճադըզ։

— Հանէ աղչիկս հանէ։

— Հասուն էֆէնտիէ իմանամ էթմէնիզի հադդանիյէթ սէտասը խալխանէ նասիհաթ իտեր սիղլերէ, զիրա քանըմըզ քարտաչլարըմըզ սընըզ։

— Ա՛յդ տեղը սխալեցար։ Ձմենքը քեզի պէս թէ որ իմանամ ընէն, վերջը կիւնահէլիքդ ո՛րկեց կը չակես։

— Շարքլըլարըն յունուար 23 տէ իմզալաթլըլարը յայտարարութիւն, մէօհէպիմիզին չարմլարընտա վէ եկեղեցական կանունլարըմըզտա տապանը տապանընտա զրիթ տըր։

— (Միաբերան) Մեղայ ենք կըռկըռայսըր։

— Էկեր քաղէթամըզտա պուլունան պէնալէր լայըգը վէճ իւղրէ օգունուպ այնաչըլտա, միլլեմիմիզ քէնտի տիւշտիւղի խարապիյէմտէն չափուք խելաս օլուր։

— Ա՛յս մարդուն թերթը թէ որ մէկ մարդ մը քառասուն օր իրարու վրայ կարգալու ըլայ իսկոյն մանկաթա կըլայ։

— Բարա հաղրեթլերինին՝ հերձուածող վէ բանադրեալ տէյի ալէնէն իլան իյլեմիզի տէօրթ վիսկոպոսլարըն եերինէ ճէնազը հազ Ներչապուհու կէօնտերտի։

— Երած սրանն . . . մինթարանք։

— Պունտան պէօյլէ Րօմա քահանայապետինտէն Թաստիք օլունմազըզըն պիր քիմէ բաթրիքլիյէ էնթիխապ օլունմայտաք տըր։

— Բօբար պահճէպան քօբար։

— Հասունա քարշը օլանլարըն քհաֆիֆէսի տէ քիմի մէնէթի իչին, քիմի էնթերօսս իչին, քիմի էֆքաերընը եիւրիւթմէք իչին, քիմի ազա օլմազ իչին վէ պազըլարը տա մէղհէպի տիւպիւտիւզ չիւրիւմէք իչին. վէ ղայրիհիւմ վէ ղայրիհիւմ։

— Եւ ղէյդ ի՛ քոյոյ քեզ մատուցանեմ։

— Շարդլըլարըն պու կիտիչլերի հերհոլկոսլուք տըր, Նեստորլուգ տըր, Արիոսլուգ տըր, Ֆարմասօնլուգ տըր, Լուտերլիք տիր, վէլհասըլ տինսիզլիք իմանօրզըգ տըր։

— Ա՛յս մարդուն քով հաւատք մի փնտըռեր, իր հաւատքը ճամբան եանքէսիճիի մը դողցուցած է։

Սէտայի այս վայրահաչութիւնները և անլուր հայհոյանքները կարգացող խոհական անձ մը չուտով կրնայ մակաբերել որ այս դրուածները ոչ թէ Աբեւելեան կաթոլիկ աղգայնոց նախատինք են, հապա զայն գրել տուողներուն համար մեծ անպատուութիւն։ — Իսկ ի-

բե՞ն. — ինք վարձկան թերթ մ՚ըլլալով երբէք մէղադրելի չէ, բաւական է որ ամիսը նորոգելուն պէս ամանակը ճկոյը դնէ անկէ եառքը որ կողմը կուգէս նէ վաղցուր կերթայ, ինչ որ դրէ ըսես՝ կը դրէ, ինչ որ կատարէ ըսես՝ կը կատարէ, հատատքդ փոխէ ըսես՝ կը փոխէ, ազդ մնանէ ըսես՝ կը մնանէ, երեկուան դըրածը այսօր կը լըզէ, մերթապէս այս մարդուն պաշտած աստուածներուն առաջինը ոսկին է, երկրորդը հասոյնն է, երրորդը իր տանը կատուն է.

Թող Մէտա ուզածին պէս հրմճըմայ, ապ. դին Աբեւելեանք յունվար 23ի յայտարարութեան անմոռանալի տալեգարձը իրենց սրտերուն մէջ փառաւորապէս ուրախութեան, և երբէք այս լուսաւոր չաւղէն ետ դառնալիք ալ չունենին, որչափ ալ նեղալին հալածուին. վասն զի երեսուն տարուընէ՝ ի վեր իրենց կրած գերութեան չղիայերը դեռ նոր թօթափեցին, և չեն կրնար իրենց գլուխը նորէն վտիկանեան լուծին տակ խոնարհեցնել.

Եկուր վար անցիր այս սէվասլեգ Մէտա, ապագային մէջ անէծք ու կրակ պիտի տեղան քու և սերնդեանդ գերեզմաններուն վրայ, և այն քէմէրներուն պարպած Չէմէնայիներդ անգամ պիտի պօռան քու եաուէդ, «քօռ օլասը, էվին պարբօն ելլըլա, ճանը ղարասը, ճանըմըզը զարալասըն, էմիրի էմմիսէն այըրսըն, վարըմըզը եօղումուզու ղաբասը, օճաղըմըդ ըլա քուլի բերուչան էթմիւն, դերասպայա աե՛ս էնկ՝ ղարասը, բրօբալանատա սէյլինէ եուլմասուն, զօնատա կէլսիմէ չըրըսըն, նէ՞նէն, բէօէրվըլ բուննուղ սէտինկ մըլէթի եըխասը, բանագ բանիս սէյլինէ եուվամըզը տապզըմասը, կախկայկ սէտինկ նէ՞ սիլինկ հէրիմիզի ալատմասընկ, խայրզ սէտին պայրմըզը սա ֆիրէնկ էթտին, հերեպիտիկոս սըր սէտին՝ ղարըյը ղօճատան այրըսըն, ճըղըղ էնիկ կեալ խլեմիղ կիպասին սէ՝ էմտին էմտին ասյուրմու չ ասղանա սէօնտէրսին, ղավարան քուլթիւբ, էլին զըլըն տուլմագ օլասա, տիլին սէօնտէզ կէօղիւն կէօրմէզ օլսուն, տատատատանատա ճան խարլըճը հրկչտադըն ղըլըճնա կէլ, հէյ եիւղիւ զարա, ճկհէնլէմակ ղաղարոսուն տահտաղնատան մահրամ զալ, հէյ զըվրըլասը, ճկհէնլէմին գամբրան ղաղանընատա ղըմ ղըմ խաղնայասըն տա հէմէն պաշտօն պըտրախ զայր էթմէսին.

Ա՛յս անէծքները հիմակուընէ ծար տուէր են ու կը լսուին կոր տունէրէն, Մէտա, եթէ կուգես ականջդ կարէ եափդ ձգէ որ մտիկ ընես.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ
ՍԿՍԵԱԼ
Ի 1772 ԱՄԻ ՓՐԿՉԻՆ ՄԻՆՉեւ ՅԱՄՆ 1860
ՀԱՆԴԵՐՁ ԿԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԵԱՄԲ
ԵՒ
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՐԵՒԵԼԻ ԻՐԱՑ
ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՄԲ
ԱՒԵՏԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
1870

Կը ծախուի Մէրճան չարչը թիւ 88 Պ. Բեռովբէ Մարգարեանին և Պ. Պաղտասար Սրապեանին խանութները. — Բիւրքճի խան ընկերութեան դրատունը և Ջադմագ ճըլար եօղուշու Պ. Յ. Ա. Գաֆաֆեանի դրատունը. — Գօմիսիօն խան Բ. յարկ թիւ 61 Շահին աղայի սենեակը. — Գալփագ ճըլար պաշը Բէսսամ վողոց ձեվահիրճեան ցակօբ աղայի խանութը. — Բերա մեծ փողոց Թադ սիմ թիւ 12 Պ. Յովհաննէս Մկրտիչեանի ծախատաճառանոցը. — Մահմուտ փաշա Բիւշիւք ելլըզ խան Ա. յարկ թիւ 1 ձեվահիրճեան ցակօբ աղայի սենեակը.

Հասարակութեան աւելի դիւրութիւն ընծայելու համար Պ. Գառնիկ Փիւճեան երիտասարդին յանձնուած է ձեռք ծախելու համար

Գին 3 արծաթ մէճիտ.

ՇԱՐԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԻՆ
ԳԷՈՐԳ Ց. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ն. Ց. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ